

Wyjść poza tekst
Literatura wobec tradycji
i rzeczywistości

NR 3549

Wyjść poza tekst
Literatura wobec tradycji
i rzeczywistości

pod redakcją
Szymona Piotra Kukulaka i Józefa Olejniczaka

Redaktor serii: Historia Literatury Polskiej
Marek Piechota

Recenzent
Andrzej Zieniewicz

Publikacja dofinansowana przez Wydział Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego
ze środków na finansowanie działalności statutowej w 2016 roku
oraz przez Instytut Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opackiego
Uniwersytetu Śląskiego

Spis treści

Wprowadzenie. O drogach poza tekst (*Szymon Piotr Kukulak i Józef Olejniczak*) / 7

Literatura wobec tradycji

PIOTR ALEKSANDER KOWALCZYK

Epopeja samobójstwa. Wizerunek Polaków i kwestii (ponad)narodowej w *Nie trzeba głośno mówić* Józefa Mackiewicza / 13

SANDRA TRELA

„Skłócona spoistość” – romantyczna tradycja czy modernistyczny bunt? W kręgu poetyki Jacka Malczewskiego / 49

JULIA ŚLIWIŃSKA

Sztuka a społeczeństwo. Model społeczno-krytyczny w działaniach subwersywnych / 63

Pisarze wobec pisarzy

SZYMON PIOTR KUKULAK

Długi cień. Proza Jacka Dukaja wobec twórczości Stanisława Lema w perspektywie rozwoju techniki i ewolucji gatunku / 77

PAWEŁ MARCINIAK

„Ostatnią stronicę bez trudu dopowiem”. Pastisz (?) jako forma porachunku, czyli o Jacku Kaczmarskim i kompromitowaniu tradycji / 97

ANNA GROCHOWSKA

Kisiel katolicki vs. Czerwona Polewka. Porachunki w Domu Literatów / 117

Literatura wobec rzeczywistości

RADOŚLAW PULKOWSKI

Którędy poza tekst? Literatura, rzeczywistość, Sebald, Houellebecq, Knausgård / 139

KATARZYNA OLCZAK

Uciezka od rzeczywistości w dramatach i autobiografii Janusza Głowackiego / 161

PAULINA POTASIŃSKA

Warszawa jako „miejsce autobiograficzne”. Zastosowanie narzędzi geopoetyki do analizy dokumentów osobistych / 177

Wstyd za literaturę

PIOTR ZAJĄC

Wstyd za literaturę – wstęp / 193

MARTA OLEJNICZAK

W-czytanie. (O)Szukanie. Rzeczywistość i literatura: Masłowska, Bator, Hugo-Bader / 201

MILOŠ MIJATOVIĆ

Jak zaangażować literaturę w rehabilitację kolaboranta? / 233

Literaturoznawstwo wobec realnego

PAULINA URBAŃSKA

Gry z Kafką. Fenomen praktyk literaturoznawczych (na przykładzie recepcji twórczości Franza Kafki w Polsce) / 251

SZYMON PIOTR KUKULAK

Operacja „Spinacz”. Uciezka Stanisława Lema z domeny literatury i kto w niej pomagał / 265

PIOTR ALEKSANDER KOWALCZYK

Między etyką, polityką a poetyką. Ideologiczne nadużycia w interpretacjach prozy realistycznej / 277

Indeks nazwisk / 293

Summary / 301

Wprowadzenie

O drogach poza tekst

Zamysłem niniejszego tomu jest przedstawienie kilku możliwych perspektyw na uchwycenie zagadnienia związków, jakie – w bardzo szerokim sensie – łączą literaturę i rzeczywistość. Książka zbiera teksty doktorantów czterech uniwersytetów: Uniwersytetu Śląskiego, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego i Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, dla których bazę stanowiły pomysły zaprezentowane i dyskutowane wspólnie na dwóch konferencjach literaturoznawczych – *Rozrachunki, porachunki, obrachunki* (w Krakowie w 2014 roku) i *Wstyd za literaturę* (w Katowicach w 2015 roku). Spotkania w takim formacie organizowane są rokrocznie od kilkunastu lat i wcześniej już owocowały publikacjami, z których ostatnią, jaka poprzedza tę książkę, był tom *Mapy świata, mapy ciała. Geografia i cielesność w literaturze* pod redakcją Aleksandry Jastrzębskiej z 2014 roku (z kolei będący pokłosiem spotkań w Warszawie i Poznaniu w latach 2012 i 2013). Tematem, który łączył ze sobą dwie przywołane powyżej konferencje – tj. krakowską i katowicką – były właśnie związki (choć odmiennego typu) literatury z rzeczywistością. Tak ukierunkowanym badaniom poświęcono zatem niniejszą książkę.

W pierwszych dwóch częściach tego tomu zebrano próby odpowiedzi na pytanie, dlaczego i w jaki sposób literatura odnosi się sama do siebie. Autorzy tekstów otwierających książkę analizują dzieła wybranych twórców właśnie pod kątem sposobu, w jaki przetwarzają i dyskutują oni z nurtami i ideami, jakie ich poprzedzały.

W pierwszej części – *Literatura wobec tradycji* – znajdują się szkice na temat zarówno kultury ojczystej – tj. dzieł Józefa Mackiewicza w kontekście tradycji narodowej (tekst Piotra Aleksandra Kowalczyka) czy Jacka Malczewskiego wobec romantyzmu (artykuł Sandry Treli), jak i obcej (tekst Julii Śliwińskiej, sytuujący twórczość grupy Electronic Disturbance Theater wobec szerszego zjawiska hakytywizmu i nieposłuszeństwa obywatelskiego).

Szkie zebrane w drugiej części książki – *Pisarze wobec pisarzy* – kontynuują tę eksplorację wewnętrznych powiązań w łonie samej literatury, ale w zawężeniu do relacji pomiędzy pojedynczymi twórcami. Przedstawiono tu – w kontekście pojedynczych dzieł lub ich szerszego korpusu – przykłady dyskusji, jaką poprzez czas toczą poeci i prozaicy z ostatniego ćwierćwiecza ubiegłego stulecia z dawniejszymi mistrzami: sposób, w jaki Jacek Dukaj odnosi się w swej prozie fantastyczno-naukowej do spuścizny Stanisława Lema (tekst Szymona Piotra Kukulaka), zaś Jacek Kaczmarski – do Adama Mickiewicza (artykuł Pawła Marciniaka). Ostatni szkic zamieszczony w tej części tomu opisuje przykład relacji odmiennej, bo pozaliterackiej i pomiędzy dwójką twórców sobie współczesnych (tekst Anny Grochowskiej o trudnej kohabitacji Stefana Kisielewskiego z Adamem Polewką w krakowskim Domu Literatów w latach stalinizmu).

Kolejna część niniejszego tomu – *Literatura wobec rzeczywistości* – podąża tropem zarysowanych wyżej związków pomiędzy literaturą i rzeczywistością pozatekstową. Fakt, że literatura wydaje się coraz częściej owe związki podkreślać, może skłaniać do rewizji postmodernistycznej diagnozy o zasadniczej odrębności obu tych królestw, a w efekcie – do refleksji nowego typu nad prozą współczesną, jak dzieje się to w tekście, jaki otwiera tę część książki (Radosław Pulkowski analizuje w nim – pod zarysowanym kątem – prozę Georga Sebald, Michela Houellebecq i Karla Ovego Knausgård). Autorzy kolejnych tekstów w tej części tomu badają w podobnym kontekście (tj. wyjścia przez literaturę poza siebie, w obszar rzeczywistości) uwikłania literatury w szeroko rozumiane przestrzenie miejskie: nowojorską (*Polowanie na karaluchy* i *Antygoną w Nowym Jorku*, czytane przez Katarzynę Olczak jako celowo

zniekształcony zapis amerykańskiej przygody Janusza Głowackiego i warszawską (opisywaną przez Paulinę Potasińską przez pryzmat biografii Jeremiego Przybory, Agnieszki Osieckiej, Marka Hłaski, Jarosława Abramowa-Newerlego i Marka Nowakowskiego).

Następny segment książki – poświęcony już związkom literatury z tym, co pozaliterackie – otwierają trzy teksty, przyjmujące za punkt wyjścia zjawisko szeroko rozumianego wstydu za literaturę (zarysowane przez Piotra Zająca w tekście wprowadzającym) i narzucającą się potrzebę poszukiwania w niej śladów rzeczywistości (wychodzące z takich pozycji odczytania Marty Olejniczak trzech dzieł najnowszej prozy polskiej: *Między nami dobrze jest* Doroty Maślowskiej, *Ciemno, prawie noc* Joanny Bator i *Długiego filmu o miłości. Powrotu na Broad Peak* Jacka Hugo-Badera). Wreszcie mowa jest o roli literatury w przepracowaniu wstydliwych tematów w pamięci zbiorowej (tekst Miloša Mijatovicia poświęcony ocenie kolaboracyjnego rządu serbskiego, zawartej w *Timor mortis* Slobodana Selenicia).

Ostatnia grupa tekstów w niniejszym tomie dotyczy już nie literatury, lecz literaturoznawstwa, a dokładniej – roli, jaką odgrywają w procesie recepcyjnym przedsady odbiorcy (często o korzeniach pozaliterackich). Sproblematyzowane tu zostaje zarówno zjawisko przemiany dominujących odczytań danego dzieła z biegiem lat (egzemplifikowane zestawieniem Pauliny Urbańskiej trzech sukcesywnych interpretacji prozy Franza Kafki w Polsce), jak i kwestia uwarunkowania owej przemiany paralelną ewolucją wizerunku danego twórcy w rzeczywistości pozatekstowej (tekst Szymona Piotra Kukulaka o współudziale krytyków i badaczy prozy Stanisława Lema w przestoczeniu się tego ostatniego z pisarza w filozofa). Wreszcie poruszona zostaje kwestia warunków wstępnych uprawiania krytyki literackiej i problem błędów w sztuce (krytyka Piotra Aleksandra Kowalczyka partykularnych odczytań *Buntu rojstów* Józefa Mackiewicza i *Zgreda* Rafała Ziemkiewicza).

Jeżeli istotnie jest tak, jak chcą niektórzy autorzy tekstów ujętych w tomie – że literatura na naszych oczach coraz bardziej otwiera się na rzeczywistość przekształcającą się powoli w jej główny punkt odniesienia – można mieć nadzieję, że przynajmniej część z posta-

wionych w tej książce pytań i diagnoz okaże się z czasem pionierska i stanie się w przyszłości ważnym przyczynkiem dla dalszych badań literaturoznawczych. Tym serdeczniej zachęcamy zatem do lektury.

Szymon Piotr Kukulak i Józef Olejniczak

Indeks nazwisk

A

Abramow-Nevery Jarosław 9, 178, 182, 187, 188
Abramowska Janina 98
Agamben Giorgio 262, 288
Akuszevska Dominika 65
Aleksander Wielki 54
Aleksandrow Grigori 16
Aleksijewicz Swiatłana 143
Andruszkiewicz Zygmunt 39
Ankersmit Frank 166
Asimov Isaac 276
Assman Aleida 184
Auerbach Erich 203
Auster Paul 198

B

Babel Izaak 227
Bachmann Ingeborg 261
Bachtin Michaił 203, 214
Balbus Stanisław 99, 103, 109, 111, 113, 114, 115
Balcerzan Edward 272
Balowa Maria Kinga 55, 56
Balzac Honoré, de 25
Bandura Michał 150
Barth John 141, 142
Bartheleme Donald 141
Barthes Roland 148, 209
Batko Zbigniew 202, 220

Bator Joanna 9, 201–231
Baudrillard Jean 204, 206
Bauer Felicja 260, 261
Bay Christian 68
Berebka Jacek 208–209, 217, 221, 226, 227
Berebka Maciej 208, 218
Bereś Stanisław 78, 267, 268, 273
Bereyter Paul 148
Berger Peter 162, 165, 169, 173, 174
Berman Izydor 251
Beuys Joseph 64
Białoborski Eustachy 269
Bielas Katarzyna 166
Bielecki Adam 216, 217, 218, 229, 230
Bieńkowski Zbigniew 253
Biernacki Andrzej 101
Błaszczak Monika 107
Błoński Jan 202, 207, 278
Boal Augusto 65–66
Bocheński Aleksander 43
Bojarska Katarzyna 145
Bolecki Włodzimierz 13, 14, 20, 98, 284
Bonaparte Napoleon 127
Bonowicz Wojciech 215
Borges Jorge Luis 145, 204, 205
Borković Milan 241
Bortkiewicz Elżbieta 162
Bosch Hieronim 171
Brach-Czaina Jolanta 201, 203

Bradbury Roy 84
Brainard Joe 198, 200
Bratny Roman 22
Braun Wernher, von 275
Brauning Kristofer 244
Brecht Bertholt 64
Brod Max 254
Brodzka Alina 203, 209
Broniewski Władysław 270
Brzozowska Anna Irena 117
Brzozowski Stanisław 117
Buber Martin 257
Bucholz Marta 193
Budrewicz Olgierd 181
Budrowska Kamila 267

C
Calvino Italo 141, 142, 194, 196
Camus Albert 252
Carroll Lewis 208
Castells Manuel 72
Celan Paul 157, 261
Chakrabarty Dipesh 151
Chateaubriand François-René, de 101
Chądyńska Zofia 205
Chrzanowski Ignacy 119
Churchill Winston 39, 40
Cichy Michał 162
Cioch Agnieszka 209
Clarke Arthur C. 82
Coetzee John Maxwell 184
Conrad Joseph, wł. Korzeniowski Józef
    Teodor Konrad 82
Creswell Tim 180
Crick Francis 94
Curtius Ernst Robert 203
Curzon George 39, 46
Czaja Dariusz 151
Czapliński Przemysław 210, 212
Czarnacka Agata 178
Czemarmazowicz Marta 214
Czermińska Małgorzata 161, 185, 186,
    188, 189, 221

Czeszko Bohdan 22
Czyżewska Elżbieta 168

Ć

Ćosić Dobrica 235

D

Daniłowicz-Grudzińska Agnieszka 152
Dante, wł. Alighieri Dante 205
Datner-Śpiewak Halina 171
De Man Paul 219
Deleuze Gilles 259
Denner Arthur 244
Dernałowicz Maria 101, 103, 107, 108
Dick Philip K. 86
Długosz Jan 229
Dobrzycki Jerzy 119
Domańska Ewa 145
Dominguez Ricardo 64
Dostojewski Fiodor Michajłowicz 25
Downs Roger M. 183
Dukaj Jacek 8, 77–96, 276

E

Eberhardt Grzegorz 14
Estez Clarissa Pinkola 209

F

Fedewicz Maria Bożenna 219
Fitas Adam 13
Flisowska 130
Foucault Michel 213
Friedrich Caspar David 230

G

Gagarin Jurij 84, 85
Gajcy Tadeusz 279
Gajda Krzysztof 106, 110
Gass William A. 141
Gebethner Jan 135
Gennette Gérard 110
Geppert Beata 152, 153
Gibson William 86

Giedroyc Jerzy 23
 Gierek Edward 273
 Głowacki Janusz 9, 161–175
 Głowiński Michał 110, 205
 Goćkowski Janusz 13
 Goethe Johann Wolfgang, von 101
 Goffman Erving 171
 Gombrowicz Witold 150, 184, 278
 Gomułka Władysław 270
 Gondowicz Jan 141
 Górska Irena 107
 Górski Artur 117
 Grabiński Stefan 78
 Grochowska Anna 8, 117–135
 Grünberg Sławomir 165
 Grzela Remigiusz 253
 Grzesiuk Stanisław 178, 180
 Guattari Felix 259

H

Hajzer Artur 229
 Heidegger Martin 203
 Heinlein Robert A. 81, 83
 Hillis Miller Joseph 204, 209, 210, 224
 Hintz Helena 125
 Hintz Regina 125
 Hirsch Marianne 145
 Hitler Adolf 25, 37, 238
 Hłasko Marek 9, 178, 181
 Hoffman Krzysztof 204
 Homer 205
 Hornowski Tomasz 72
 Houellebecq Michael 8, 139–159
 Hugo Victor 25
 Hugo-Bader Jacek 9, 201–231
 Hugo-Bader Krzysztof 219
 Husserl Edmund 173
 Huxley Aldous 91
 Huysen Andreas 141, 142

I

Ilić Dejan 242, 246
 Iwasiów Inga 205

J

Jagiello Michał 229
 Janion Maria 100, 229
 Jankowicz Grzegorz 150, 253
 Janoszanka Michalina 54, 55
 Japola Józef 210, 215
 Jarema Józef 118
 Jarzębski Jerzy 87, 270, 273, 275, 276
 Jasienica Paweł 133
 Jastrzębska Aleksandra 7, 214

K

Kaczmarek Jacek 8, 97–115
 Kafka Franz 9, 146, 147, 148, 251–263, 274
 Kalinowski Daniel 253
 Kantor Tadeusz 228
 Karst Roman 146, 252–256, 262
 Kasperski Edward 259–262
 Kasprówic Jan 230
 Kaszyński Stefan 253
 Kerenji Emil 244
 Kieślowski Krzysztof 227
 Kijowski Andrzej 269
 Kisielewska Lidia, z domu Hintz 125
 Kisielewska Salomea 125
 Kisielewski Jerzy 123, 127, 132
 Kisielewski Stefan, „Kisiel” 8, 117–135
 Kitchin Rob 180
 Klentak-Zabłocka Małgorzata 253
 Knausgård Karl Ove 8, 139–159
 Kochan Marek 182
 Koller Robert, *alias* Müller Hans 37
 Korczak Jerzy 125, 130
 Korczak Teresa 130
 Korolow Siergiej 84
 Korsak Julian 101
 Kostrowicka Ludwika 103
 Kotarbiński Józef 194
 Kovačević Siniša 241
 Kowalczyk Piotr Aleksander 8, 9, 13–48, 277–291
 Kowalkowski Alfred 146

- Kowalska Małgorzata 140
Kowalski Tomasz 208, 217, 219, 221, 227
Krasicki Ignacy 102
Kraśniński Zygmunt 55
Król Agnieszka 65
Królak Piotr 143
Królak Sławomir 204
Kruczkowski Leon 118–119, 120, 121
Krupa Maciej 206
Krywak Piotr 274
Kube Wilhelm 38
Kubisiowska Katarzyna 212
Kubrick Stanley 81
Kudelska Dorota 55, 56
Kuderowicz Zbigniew 203
Kukulak Szymon Piotr 7–10, 77–96, 265–276
Kurek Jalu 118, 122, 124, 127
Kurowicki Jan 256–259, 262
Kuryluk Ewa 184
Kusociński Janusz 42
Kwiatkowski Tadeusz 126, 130, 132
Kydryński Juliusz 118, 123, 132
- L**
Lacan Jacques 253
Lacoue-Labarthe Philippe 195–196
Lavaty Andreas 36
Lebiediew-Kumacz Wasyl 16
Lech Adam 165
Leibniz Gottfried Wilhelm 203
Lejeune Philippe 161
Lem Stanisław 8, 9, 77–96, 265–276
Lenartowicz Teofil 55
Lessing Doris 184
Lewandowski Waclaw 13, 28
Lewicki Zbigniew 141
Li Hongzhi 72
Libera Antoni 182
Ljotić Dimitrije 238
Llosa Mario Vargas 161–162
Lubas-Bartoszyńska Regina 161
Luckmann Thomas 162, 165, 169, 173, 174
- Lytard Jean-François 140, 204
- Ł**
Ławniczakowa Agnieszka 49, 61
Łoch Eugenia 53
Łukasiewicz Małgorzata 147
- M**
Machejek Władysław 120
Mackiewicz Józef 8, 9, 13–48, 280–285
Mackiewicz Tomasz 259
Madden Joe 165
Magritte René 204
Malczewska Maria z domu Gralewska 49
Malczewski Jacek 8, 49–61
Malczewski Julian 55
Malczewski Rafał 50, 55
Malinowski Bronisław 210
Małek Artur 219, 227
Marciniak Paweł 8 97–115
Margański Janusz 142
Marino Giambattista 204, 205
Marković Mirjana 239
Markowski Michał Paweł 178, 204, 209, 213, 253
Marks Karol 258
Masłowska Dorota 9, 201–231
Mazanik Alena 38
Mazik Piotr 206
Mätzig Kurt 272, 273
McGinniss Joe 223
McHale Brian 140
Michalski Feliks 57
Michałowski Ludwik 51
Mickiewicz Adam 8, 94, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 108, 110, 111, 113, 114, 217, 224, 228, 230
Miecugow Grzegorz 265
Migasiński Jacek 140
Mihajlović Dragojlub 246
Mijatowic Miłoś 9, 233–247
Milanović Dafina 239

- Milosević Slobodan 234, 239
Miłosz Czesław 14, 121, 184, 185, 279
Modzelewski Wojciech 68
Momro Jakub 196
Moore Thomas 101
Mrożek Sławomir 128, 129
Musiał Łukasz 252, 253, 262
- N**
Nabokov Vladimir 142, 202–203, 206, 220
Najder Łukasz 286–291
Nedić Milan 233–247
Neumann Brigit 178
Newerly Igor 187
Nolte Ernst 36
Nora Pierre 186
Norwid Cyprian Kamil 277, 278
Novaković Relja 243
Nowaczyński Adolf 119
Nowak Krzysztof 97
Nowakowski Marek 9, 178, 180
Nycz Ryszard 140, 142, 178, 204, 219, 226
- O**
Odyniec Antoni Edward 101
Okudźawa Bułat 108
Olczak Katarzyna 8, 161–175
Olejniczak Józef 7–10
Olejniczak Marta 9, 201–231
Ong Walter Jackson 210, 214, 218, 228
Orliński Wojciech 94
Osiecka Agnieszka 9, 178, 182–183, 187
- P**
Padgett Ron 198
Palavestra Predrag 234
Pamuk Orhan 184
Pancić Teofil 236
Papp Joseph 165
Pawlak Waldemar 112
Pawlikowski Michał Kryspin 14
Peiper Tadeusz 117
Perec Georges 141
Petain Henri Philippe 237, 238
Petrović Milutin 243
Piasecki Bolesław 43
Piasecki Sergiusz 39
Piątek Jolanta 114
Pigoń Stanisław 119
Piłsudski Józef 16, 127
Pisarri Milovan 238
Piscator Erwin 64
Platon 204
Płaza Maciej 140
Pokojska Agnieszka 203, 206
Pol Wincenty 55
Polewka Adam 8, 117–135
Polewka Andrzej 122
Polewka Anna 122
Polewka Antoni 118
Polewka Jan 122
Polewka Zofia, z domu Suchta 122
Pomianowski Jerzy 227
Potasińska Paulina 9, 177–189
Prędski Artur 251
Prus Bolesław, wł. Aleksander Głowacki 25
Przybora Jeremi 9, 178, 187
Pulkowski Radosław 8, 139–159
Pusz Wiesław 102
Puszkin Aleksandr Siergiejewicz 101
Putin Władimir 241
Putrament Jerzy 279
- Q**
Queneau Raymond 141
- R**
Rastawiecki Edward 101
Reagan Ronald 83
Rewers Ewa 180
Reznikoff Charles 200
Rhode Gotthold 36
Ribbentrop Joachim von 39

- Richter Wojciech 172
Rodowicz Maryla 183
Rodowska Krystyna 205
Rolleczek Natalia 134
Romanowski Marcin 105
Rosiek Stanisław 100
Roth Philip 207
Rożek Michał 134
Rózewicz Tadeusz 263
Ruchniewicz Krzysztof 17, 280
Rusinek Michał 120, 123, 124
Rybicka Elżbieta 177, 178, 182, 183, 184–185, 189
Rychlewski Marcin 194
Rymkiewicz Jarosław Marek 102, 110
- S**
Sapkowski Andrzej 77, 276
Saramago Jose 184
Sarna Paweł 199
Saryusz-Wolska Magdalena 178, 180, 183
Schulz Bruno 253, 261
Scott Walter 101
Sebald Winfried Georg 8, 139–159
Selenić Slobodan 9, 233–247
Sempoliński Jacek 49, 50
Serna Gómez de la 198
Sienkiewicz Henryk 119, 276
Sikora Ireneusz 53
Siuda Piotr 68, 69, 72, 73
Skoczek Piotr 50
Slapšak Svetlana 235
Słapa Aleksander 135
Sławiński Janusz 98
Słowacki Juliusz 53, 54, 55, 102, 107
Smith Zadie 203, 206, 207
Smulski Jerzy 219
Smuszkiewicz Antoni 274–275
Sobolewska Justyna 225
Stach Rainer 260
Stachura Edward 227
Stalbaum Brett 71
Stalin Josif Wisarionowicz Dżugaszwili 37, 39, 46, 127, 128, 129, 270
Starowiejska-Morstinowa Zofia 269
Starzeński Paweł 23
Stasiuk Andrzej 184
Stea David 183
Steiner Rudolf 58
Stendhal, wł. Henri Beyle 146–147, 148
Stern Jonasz 122
Stiller Robert 142
Stopka Andrzej 122
Strasburger Janusz 198
Subart Jan 201
Suchta Wiktoria 122
Surynt Izabela 17, 280–281, 282–285
Syrokomla Władysław 55
Szacki Jerzy 171
Szczepański Jan Andrzej 273
Szczërba Jacek 166
Szczęśniak Magda 151
Szelińska Józefa 261
Szendzielorz Zygmunt, „Lupaszka” 45, 46
Szkłowski Wiktor 203
Szołochow Michaił Aleksandrowicz 28
Szpakowska Małgorzata 87, 92, 266, 271, 272, 273, 275
Szpilka Kuba 206
Szuba Andrzej 198 199–200
Szydłowski Tadeusz 57, 60–61
Szymanowska Maria 101
Szyborska Wisława 131
Szymutko Stefan 203
- Ś**
Śliwińska Julia 8 63–73
Śpiewak Paweł 171
Świrszczyńska Anna 125
- T**
Thrift Nigel 180
Tischner Józef 222
Tiso Jozef 243

Toboła Bartosz 267
 Todorov Tzvetan 244
 Toeplitz Krzysztof Teodor 182
 Tolman Edward C. 183
 Tołstoj Lew Nikołajewicz 25
 Tomasevich Jozo 238
 Tomasz z Akwinu, św. 134
 Tomaszewski Henryk 263
 Toussaint-Samat Maguelonne 107
 Traczyk Michał 106
 Tramer Maciej 194
 Trela Sandra 8, 49–61
 Treter Mieczysław 57
 Truman Harry 275
 Trzebiński Andrzej 279
 Tyszką Juliusz 165, 168
 Tyszyński Aleksander 101

U

Ujejski Kornel 55
 Ulicka Danuta 214
 Urbańska Paulina 9, 251–263
 Urlich Wolfgang 150

V

Veymont Kam 171

W

Wagenbach Klaus 260
 Wajda Andrzej 167
 Waldorff Jerzy 128, 131
 Walentynowicz Katarzyna 105
 Wasilewska Anna 141, 194
 Wat Aleksander 121
 Watson James 94
 Wells Herbert George 83
 White Kenneth 178, 187
 Wielicki Krzysztof 208, 217
 Wilk Mariusz 184
 Winogradow Anatolij 203

Wiśniewski-Snerg Adam 85
 Wiśniewski Jacek 142
 Witkiewicz Janina, z domu Unrug 117
 Witkiewicz Stanisław Ignacy, „Witkacy”
 117
 Witkiewicz Stanisław 50, 51
 Wittgenstein Ludwig 194, 203
 Własow Andriej Andriejewicz 37, 38
 Włodek Adam 127, 131
 Woliński Zbigniew 150
 Wójtowicz Stanisław 106
 Wray Stefan 64, 66, 67, 69
 Wróbel Szymon 146
 Wydmuch Marek 253
 Wyka Kazimierz 60, 126

Z

Zabłocki Krzysztof 198
 Zagajewski Adam 184
 Zagórski Jerzy 130
 Zajac Piotr 9, 193–200
 Zajdel Janusz 77
 Zapata Emiliano 67
 Zawadzki Andrzej 196
 Zbyszewski Waław Alfred 14
 Zedillo Ernesto 66, 67, 70
 Zgorzelski Andrzej 272
 Ziemak Ryszard 222
 Ziemkiewicz Rafał A. 9, 285–291
 Zimand Roman 178
 Zimnicka Iwona 155
 Ziomek Jerzy 98
 Zybura Marek 14, 17, 280, 285

Ż

Żeromski Stefan 178, 284
 Żuławski Wawrzyniec Jerzy 220
 Żurek Łukasz 143
 Żychliński Arkadiusz 252, 253, 262

Going beyond the text Literature in reference to tradition and reality

S u m m a r y

The collective monograph entitled *Going beyond the text. Literature in reference to tradition and reality* presents a variety of methodological attitudes and equally diverse literary and historical interests of a group of young researchers from the Universities of Warsaw and Silesia, and The Jagiellonian University and Adam Mickiewicz University. What binds all the sketches is the correlation of the literary texts and events of the contemporary literary life (the 20th and 21st centuries) with the literary and cultural tradition, as well as the attitude to reality, which has been understood and defined in different ways.

The monograph presents the undertakings of historical and literary interpretation of the works by Joseph Mackiewicz (P.A. Kowalczyk), Stanislaw Lem and Jacek Dukaj (Sz. P. Kukulak), Jacek Malczewski (S. Trela), Jacek Kaczmarski (P. Marciniak), Janusz Głowacki (K. Olczak), Dorota Masłowska, Jacek Hugo-Bader and Joanna Bator (M. Olejniczak). Moreover, lesser-known episodes of the literary life (A. Grochowska, P. Potasińska, S.P. Kukulak, P. Urbańska, P.A. Kowalczyk, M. Mijatovic) have been recalled and interpreted. Modern comparative analysis has been undertaken (by R. Pulkowski and P. Urbańska), and original methodological suggestions have been put forward (by P. Potasińska, P. Zając and M. Olejniczak).

However, the emerging from the accumulated volume of sketches picture of the condition of the literature and its 'relation to reality' and to the literary tradition, which is being contemporarily revived, is not full, and even was not intended to be as such. The authors of the individual chapters of the monograph present there their cognitive intuitions, rather than advance 'firm' historical and literary or theoretical thesis. This is also in accord with the intention of the editors of the monograph – to present a panorama, a historical and literary catalog of the problems faced by researchers in the middle of the second decade of the twenty-first century. And what is more, to do this without attempting to settle the question whether this 'project of the future', i.e. of the future literary studies in Poland, will materialize and will be developed and added into future monographs by the researchers who have just started their scientific career, or it will

be merely an episode that will not be further elaborated on in future research or monographs.

The monograph presents two perspectives: 1. traditional, historical, being apparently in accordance with the the principle that if something has happened, and if some text has been written, it is subject to the description and interpretation; 2. 'involved' – putting important questions about the status of literature 'here and now', about being a literary scholar and humanist in the post-modern civilization.

It is just these elements, wherein the significance and relevance of the monograph *Going beyond the text. Literature in reference to tradition and reality* should be looked for. On another level, it might be written that the articles collected in the monograph constitute a kind of incomplete panorama of what is going to happen in Polish literary studies in the coming years.

Redakcja: Sandra Trela
Projekt okładki: Anna Krasnodębska-Okreglicka
Korekta: Lidia Szumigała
Łamanie: Edward Wilk

Copyright © 2016 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-968-9
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-969-6
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 19,0. Ark. wyd. 16,0.
Papier Alto 90 g, 1.5 vol. Cena 20 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław